

Dobre sąsiedztwo

Od badania do działania

małopolski
instytut
kultury **mik**

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

 MAŁOPOLSKA

Dobre sąsiedztwo. Od badania do działania
redakcja Weronika Idzikowska
Kraków 2019

Wydanie elektroniczne

Wydawca:
Małopolski Instytut Kultury w Krakowie
30-233 Kraków, ul. 28 Lipca 1943 17C
tel. 12 422 18 84, www.mik.krakow.pl

Dyrektorka: Joanna Orlik

Koncepcja i redakcja merytoryczna: Weronika Idzikowska
Opracowanie graficzne, ilustracje, skład: Widoki.studio, Bogna Brewczyk
Korekta: Jacek Błach

ISBN 978-83-61406-70-9

Publikacja nieprzeznaczona do sprzedaży, dostępna na międzynarodowej licencji Creative Commons:
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-SA 4.0).

Koncepcja projektu Laboratorium „Dobre sąsiedztwo” i opieka merytoryczna: Weronika Idzikowska
Koordynacja: Katarzyna Dzigaińska
Promocja i wsparcie organizacyjne: Joanna Więclaw

Dobre sąsiedztwo

Od badania do działania

redakcja Weronika Idzikowska

Kraków 2019

**„Znam sąsiadów Polski,
ale swoich sąsiadów w bloku – nie znam”.**

(Franek, 12 lat)

Jak pracować z publikacją?

Dobre sąsiedztwo. Od badania do działania to poMOCnik dla młodzieży i dorosłych, zainteresowanych pracą wokół tematu dobrego sąsiedztwa.

Nie znajdziecie tu porad, wskazówek ani konkretnych rozwiązań do wdrożenia, ponieważ jesteśmy przekonani, że podejmowanie inicjatywy społecznej nie powinno bazować na gotowych scenariuszach. Warto najpierw dokładnie przyjrzeć się problemowi, którym chcecie się zająć, zastanowić się nad swoim stosunkiem do niego, nad związanym z nim lokalnym kontekstem, a dopiero potem w oparciu o zebrany materiał przygotowywać twórcze rozwiązania.

Nasz poMOCnik zawiera zestaw zadań, które pomogą wam lepiej poznać wasze sąsiedztwo. W oparciu o zawarte w nich pytania będziecie mogli samodzielnie rozpocząć badanie waszego najbliższego otoczenia (młodsze dzieci będą potrzebowały wsparcia starszych koleżanek i kolegów lub osób dorosłych). Odpowiadając na kolejne pytania, będziecie stopniowo odkrywać niedostrzegane dotąd wymiary świata wokół was i perspektywy innych osób, zamieszkujących go wraz z wami.

Zaproponowany zestaw zadań nie wyczerpuje tematu. By zachęcić was do zadawania innych, własnych pytań dotyczących interesujących was problemów, w pierwszej części poMOCnika zamieszczamy kilka krótkich opowieści nastolatków o osobistym doświadczeniu dobrego sąsiedztwa. W drugiej części przedstawiamy przykłady dobrosąsiedzkich inicjatyw podejmowanych wspólnie z dziećmi i młodzieżą oraz przedstawiamy tandemy realizatorek, które z zaangażowaniem i pasją wspólnie badały i testowały potencjał dobrego sąsiedztwa. Na zakończenie dzielimy się z wami opowieścią o tym, w jaki sposób zaprojektowaliśmy pracę w naszym Laboratorium.

Mamy nadzieję, że nasz poMOCnik zainspiruje was do działania i doda wam odwagi do tworzenia waszych własnych, niepowtarzalnych dobrych sąsiedztw.

Zespół Laboratorium „Dobre sąsiedztwo”

Mapa empatii. Kim jest moja sąsiadka? Kim jest mój sąsiad?

Skorzystaj z mapy empatii i spróbuj zrozumieć, kim są twoja sąsiadka i twój sąsiad: co jest dla nich ważne, dlaczego zachowują się w określony sposób.

Co **MYŚLI I CZUJE?**

- co ma dla niej / dla niego znaczenie?
- co chce osiągnąć?
- co ją/go martwi?

Co **WIDZI?**

- co widzi w otoczeniu?
- kogo dostrzega?
- kogo nie dostrzega albo widzi w niewielkim stopniu?
- co ją/go inspiruje?

Co ją/go boli i frustruje?
Jakie ma obawy? Jakie widzi zagrożenia dla swojej przyszłości?

Jakie ma marzenia,
potrzeby i pragnienia?
Jakie szanse widzi dla swojej przyszłości?

**MOJA
SĄSIADKA**

**MÓJ
SĄSIAD**

Co **MÓWI I ROBI?**

- co i jak mówi o sobie innym?
- jak zachowuje się względem innych osób?
- jak jej/jego zachowania są postrzegane przez innych?

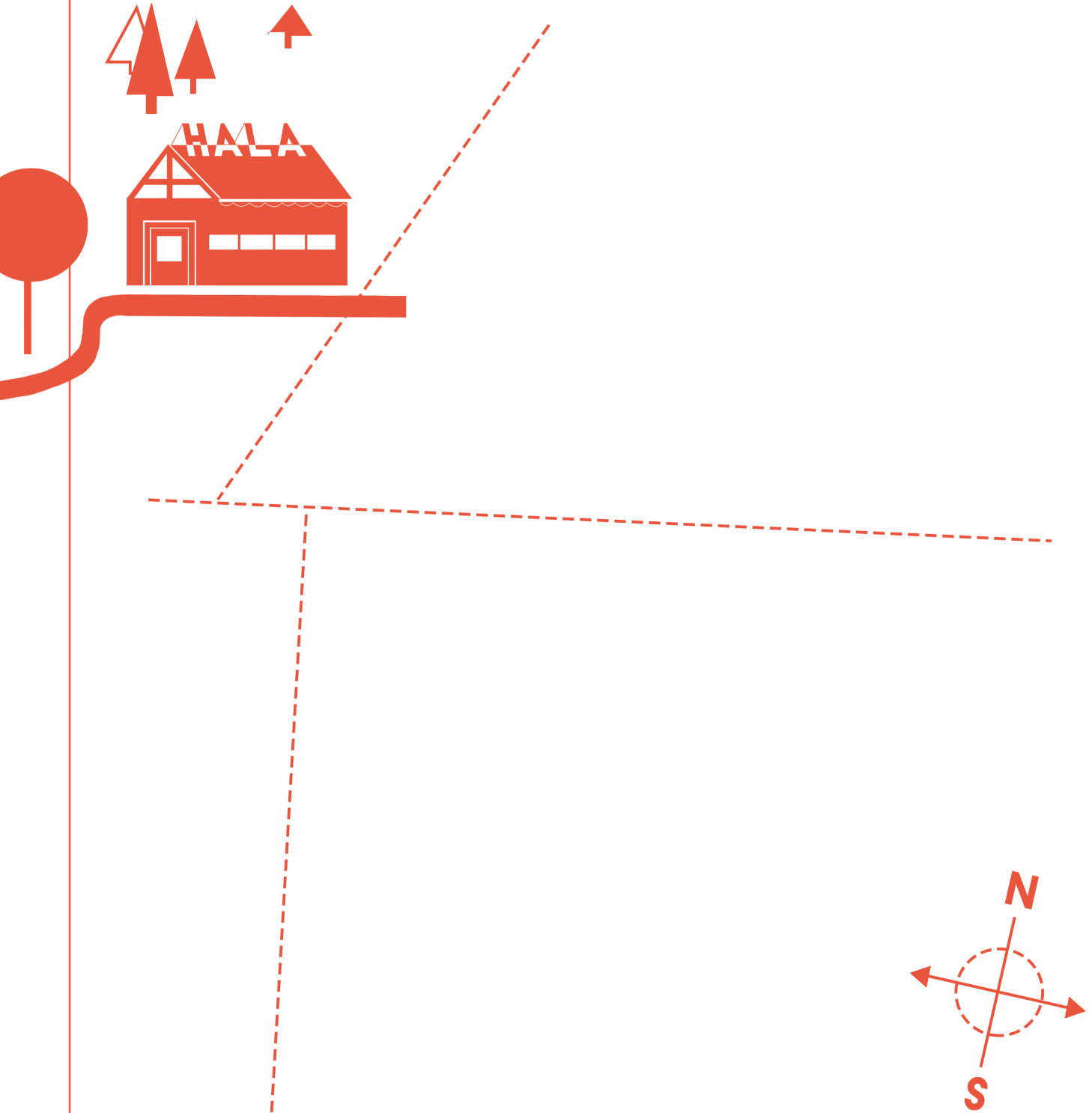
Co **SŁYSZY** na swój temat?

- co mówią o niej / o nim koleżanki, koledzy, przyjaciółki i przyjaciele?
- co mówi o niej / o nim szefowa/szef?
- co mówią o niej / o nim uczestniczki i uczestnicy wspólnych działań?

Czy jest coś, do czego mogłabyś/mógłbyś zaprosić swoją sąsiadkę lub swojego sąsiada?
Czy moglibyście zrobić coś razem?

Mapa: Jak wygląda moje sąsiedztwo?

Narysuj mapę swojego sąsiedztwa, zaznaczając na niej ważne dla ciebie punkty (budynki, przystanki, drzewa itp.), a także drogi, którymi się poruszasz i miejsca, które mijasz (np. osiedla, puste place, inne zabudowania, lasy). Zaznacz granice twojego sąsiedztwa.

Czy było to łatwe zadanie? Czy są elementy mapy, z których narysowaniem miałeś/miałaś kłopot? Dlaczego?

Widoczne | Niewidoczne

Kogo lub czego nie dostrzegasz na co dzień w swoim sąsiedztwie? Dlaczego tak jest? Wybierz się na spacer badawczy i przyjrzyj się uważnie otoczeniu. Zastanów się, na co zazwyczaj nie zwracałaś / nie zwracałeś uwagi. Czy spostrzegłaś/spostrzegłeś coś nowego? Czy coś cię zdziwiło? Pomyśl o ludziach, którzy mogą być obecni w twoim sąsiedztwie, a których na co dzień nie widzisz. Gdzie oni są? Co się z nimi dzieje?

Podziel kartkę na cztery części. W pierwszej części wypisz/narysuj te miejsca, punkty, drogi, elementy krajobrazu w twoim sąsiedztwie, na które zazwyczaj nie zwracałaś / nie zwracałeś uwagi. W drugiej wypisz/narysuj to, czego nie ma w przestrzeni twojego sąsiedztwa, a co chciałabyś/chciałbyś tam zobaczyć. W trzeciej – wypisz/narysuj ludzi, których na co dzień nie dostrzegasz w swoim sąsiedztwie. W czwartej – tych, których chciałabyś/chciałbyś tam widywać.

**TO, CZEGO NIE
DOSTRZEGAM**

**TO, CO CHCIAŁABYM/
CHCIAŁBYM ZOBACZYĆ**

**CI, KTÓRYCH NIE
DOSTRZEGAM**

**CI, KTÓRYCH CHCIAŁABYM/
CHCIAŁBYM WIDYWAĆ**

Zastanów się, co mogłabyś/mógłbyś zrobić, żeby uwidocznic niewidoczne? Co mogłabyś/mógłbyś zrobić, żeby w twoim sąsiedztwie pojawiali się ci, których dotychczas tam nie widywałaś / nie widywałeś?

„Zastanawiałem się, kogo nie widuję w swoim sąsiedztwie i nagle na to wpadłem! Jest taki starszy pan, który mieszka na drugim piętrze w moim bloku. Kiedyś wychodził z domu częściej, pamiętam, że jak byłem młodszy, to przesiadywał na ławce przed blokiem. Teraz nie ma już tych ławek. Nie wiem czemu. W ogóle nie ma tu ławek. Pomyślałem sobie, że to byłaby super akcja – zrobić takie ławki dla starszych sąsiadów! A wcześniej takie badanie, o jakich ławkach marzą. Można by się wtedy poznać”.

(Przemek, 15 lat)

„W sąsiednim domu mieszka dziewczyna, która jest niewidoma od urodzenia. Rzadko ją widuję na ulicy. Może po prostu boi się wychodzić? Pomyślałam sobie, że chciałabym ją jakoś wesprzeć i zapisałam się razem z mamą i koleżanką na warsztaty z savoir-vivre’u wobec osób z niepełnosprawnością wzroku. Może wtedy lepiej ją wesprę, gdy w końcu spotkamy się na ulicy. Może będę lepszym wsparciem dla innych niewidomych. W ogóle myślę, że gdyby każdy przeszedł takie warsztaty, to może ludzie z niepełnosprawnością wzroku wychodziliby częściej z domu, bo wiedzieliby, że wokoło nich są przyjazne osoby, które nie odwracają wzroku na widok białej laski”.

(Ania, 16 lat)

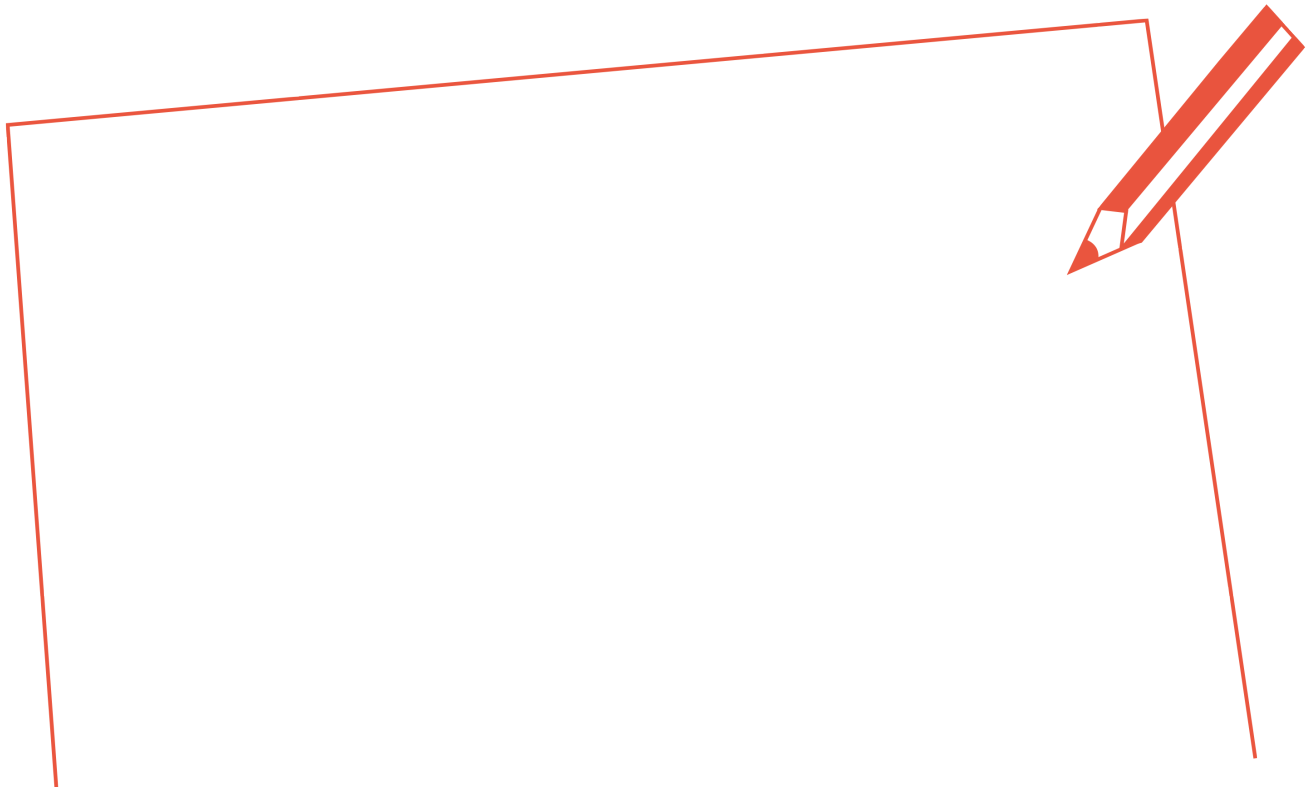
Co to znaczy, że sąsiedztwo jest bliskie? Co znaczy, że jest dalekie? Jak zadbać o bliskość w swoim bezpośrednim sąsiedztwie? Jak nawiązać kontakt i zrozumieć sąsiedztwo, które jest dalekie? Co może znaczyć „oswajanie” konkretnych osób i miejsc?

Przeczytaj fragment *Małego Księcia* Antoine’a de Saint-Exupéry’ego:

- Proszę cię... oswój mnie – powiedział.
- Bardzo chętnie – odpowiedział Mały Książę – lecz nie mam dużo czasu. Muszę znaleźć przyjaciół i nauczyć się wielu rzeczy.
- Poznaje się tylko to, co się oswoi – powiedział lis. – Ludzie mają zbyt mało czasu, aby cokolwiek poznać. Kupują w sklepach rzeczy gotowe. A ponieważ nie ma magazynów z przyjaciółmi, więc ludzie nie mają przyjaciół. Jeśli chcesz mieć przyjaciela, oswój mnie!
- Jak się to robi? – spytał Mały Książę.
- Trzeba być bardzo cierpliwym. Na początku siądziesz w pewnej odległości ode mnie, ot tak, na trawie. Będę spoglądać na ciebie kątem oka, a ty nic nie powiesz. Mowa jest źródłem nieporozumień. Lecz każdego dnia będziesz mógł siadać trochę bliżej...

(Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, tłum. Jan Szwykowski, Warszawa 2000, s. 62)

Czy w twoim najbliższym sąsiedztwie jest ktoś, kogo chciałabyś/chciałbyś oswoić? A w sąsiedztwie dalekim? Jak mogłabyś/mógłbyś to zrobić?

„Mieszkam koło Plant w Krakowie i często, kiedy tamtędy chodzę, spotykam osoby bezdomne. Bardzo długo się ich... sam nie wiem... chyba bałem i zupełnie nie rozumiałem. W końcu postanowiłem się przełamać i raz siadłem na takiej ławce, na której siedział pan bezdomny. I zagałem. I jakoś ta rozmowa nam się zaczęła kleić.

O wszystkim chyba gadaliśmy. Wtedy pomyślałem, że chciałbym coś więcej zrobić dla ludzi bezdomnych. Parę razy poszedłem na Zupę na Plantach, tak po prostu pogadać, dać trochę siebie. To jest super. W zimie, kiedy zbierają ciepłe ubrania, to zawsze coś znajduję w szafie i się dzielę”.

(Michał, 17 lat)

„Piszemy z klasą listy do takiej grupy dzieci z Afryki. Oni nam wysyłają różne zdjęcia i okazuje się, że są do nas bardzo podobni. Też lubią się wygłupiać, może tak samo wygłupiają się na lekcjach jak my”.

(Ania, 12 lat)

Wróć do mapy sąsiedztwa i zastanów się, czy są w nim osoby lub miejsca, na których szczególnie ci zależy, które bardzo lubisz. A czy jest coś, czego nie chciałabyś / nie chciałbyś doświadczać w swoim sąsiedztwie? Jaki masz na to wpływ? Co możesz z tym zrobić?

Zaproponuj kilka rozwiązań, wpisując je na szczeblach drabiny. Posegreguj je od tych najłatwiejszych w realizacji (najniższe szczeble drabiny) do tych, które wydają się trudne do wcielenia w życie (najwyższe szczeble). Zastanów się, co mogłabyś/mógłbyś zrobić, żeby te najtrudniejsze trochę ułatwić. Jeśli uznasz, że masz na nie wpływ, możesz zmienić ich miejsce na drabinie.

Czy drabina rozwiązań nadal wygląda tak samo? Czy któreś z twoich rozwiązań zmieniło stopień trudności?

Zaplanuj w kalendarzu, kiedy zaczniesz wspinać się na szczeble drabiny, realizując własne propozycje zmian.

„Mojego tatę denerwowało, że na naszym osiedlu psy sikają do piaskownicy na placu zabaw. W końcu tak się zdenerwował, że napisał jakąś petycję do mieszkańców z propozycją ogrodzenia placu. A później wziął mnie i parę koleżanek i kolegów z mojej klasy, i razem zrobiliśmy taki fajny płótek. Nic wielkiego, a jednak działa, bo ludzie szanują, jak coś zrobili sąsiedzi”.

(Adam, lat 13)

„Uwielbiam ogródki przed domami. Kiedyś powiedziałam znajomym z klasy, że fajnie byłoby, jakbyśmy mieli taki ogródek przed szkołą. Duży. Z dużą ilością dziwnych roślin. Oni od razu w to weszli: zrobmy taki ogródek. Poszliśmy do wychowawczynie, a potem do dyrektora i się zgodził, pod warunkiem, że będziemy o ten ogródek dbać i że będziemy za niego odpowiedzialni. Pomogą nam rodzice”.

(Kaśka, lat 13)

Czy twoje sąsiedztwo cię wspiera, czy raczej utrudnia ci wiele spraw? Jakich? W jaki sposób wspiera? W jaki sposób utrudnia? Do kogo mogłabyś/mógłbyś się udać po wsparcie?

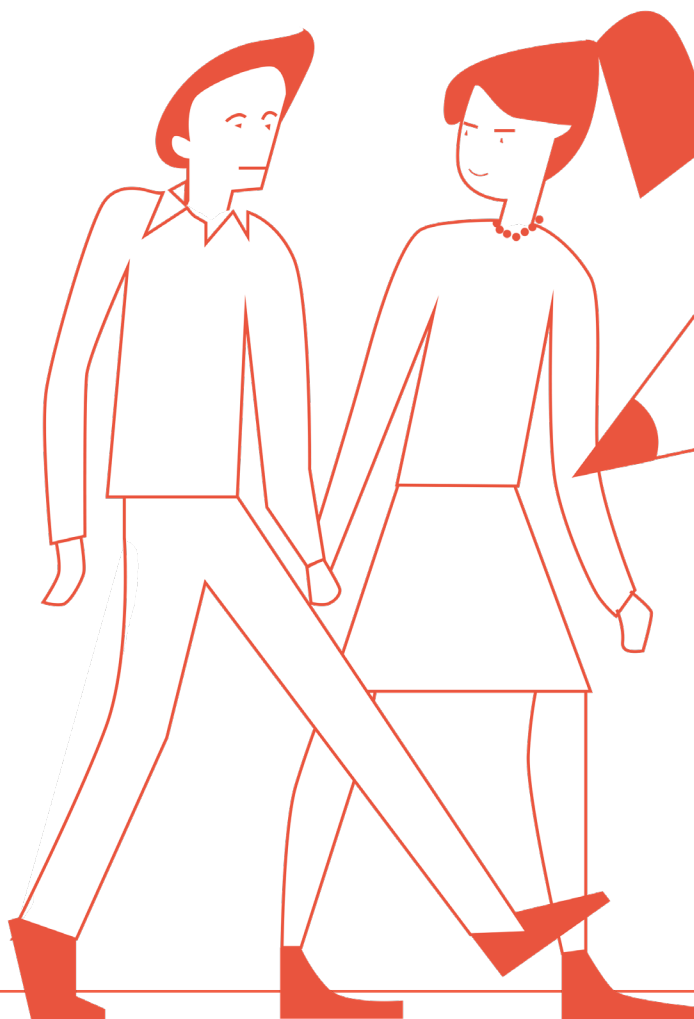
Narysuj kontury dwóch ludzików.

Pierwszy ludzik:

Wewnątrz głowy wpisz to, co przeszkadza ci w sąsiedztwie. W rękach wpisz wszystko to, czego potrzebujesz, żeby poprawić tę sytuację. W nogach wpisz konkretne osoby, do których możesz się udać po wsparcie.

Drugi ludzik:

Wewnątrz głowy wpisz to, co jest dla ciebie w sąsiedztwie ważne i co ci pomaga w osiągnięciu twoich celów (np. w relaksie, w rozwoju). W rękach wpisz wszystko to, czego mogłabyś/mógłbyś jeszcze potrzebować, żeby wzmocnić tę sytuację. W nogach wpisz konkretne osoby, do których możesz się udać po wsparcie.

„Długo sobie myślałem, że tu w okolicy to nic nie można robić, tu nic nie ma. A potem pani od geografii zabrała nas na takie wycieczki po różnych miejscach w pobliżu i okazało się, że jest tu całkiem fajnie. Nawet odkryłem taki jakby skejtpark. W naturze. Będziemy tam ćwiczyć jazdę na rowerach z kolegami. Pochodzimy po sąsiadach, może jakieś stare palety albo opony zbierzemy i tam poustawiamy, żeby było fajniej”.

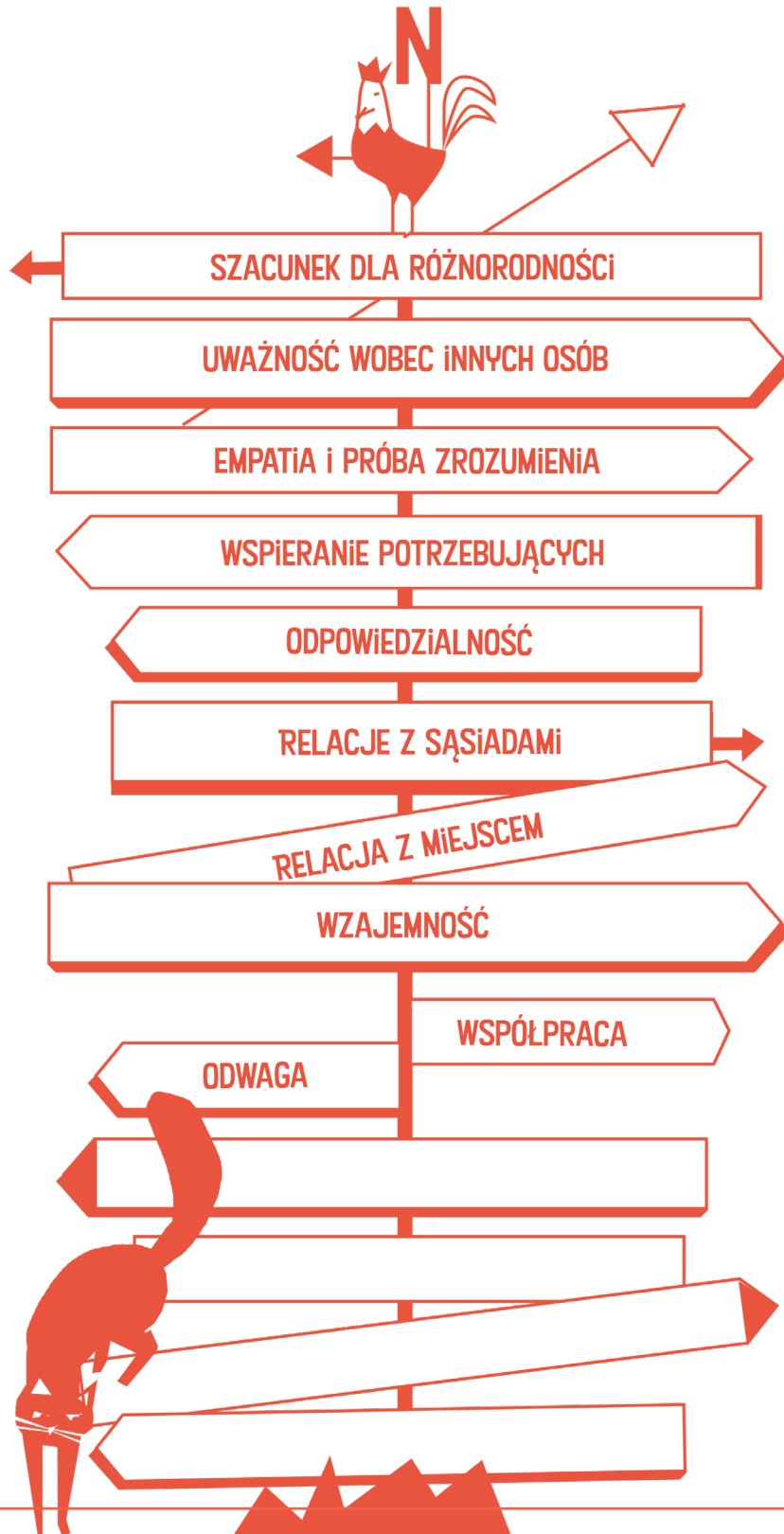
(Kuba, 12 lat)

„Było mi przykro, że ludzie tu tak śmiecą. Wyrzucają wszystko na pole. Postanowiłam, że muszę coś z tym zrobić. Ale długo nie wiedziałam, jak się do tego zabrać. W końcu poszłam do nauczyciela od matematyki, bo on nas wszystkich zawsze wspiera i pożałowałam mu się. A on na to, że wspólnie temu jakoś zaradzimy, mimo że on nie jest z naszej miejscowości. Razem z nim i z moją klasą przygotowaliśmy plakaty zachęcające do dbania o przyrodę. I na wywiadówce przedstawiliśmy je rodzicom i opowiedzieliśmy im o tym problemie ze śmieciami na polu. Też się zdenerwowali i poszli do wójta. Teraz już wiem, że czasem warto zapytać, poprosić o pomoc”.

(Nadia, 13 lat)

Drogowskazy dobrego sąsiedztwa

Poniżej znajduje się dziesięć drogowskazów dobrego sąsiedztwa. Co dla Ciebie znaczą zapisane na nich wskazówki? W jaki sposób można je realizować w praktyce? Czy zgadzasz się ze wszystkimi drogowskazami? Czy zmieniałbyś/zmieniłabyś któryś z nich? Czy dodałabyś/dodałbyś inne? Jakie? Dlaczego?

Projekt *Moje międzykulturowe sąsiedztwo*

O idei dobrego sąsiedztwa w projekcie:

Dobre sąsiedztwo to postawa, uświadomienie sobie, że ponad różnicami można budować dialog oparty na wzajemnym szacunku i zrozumieniu odmiennych perspektyw – bez względu na to, czy różnice dotyczą wspólnego podwórka, przestrzeni szkoły, dzielnic, miast, a może nawet krajów.

O przebiegu projektu:

Projekt *Moje międzykulturowe sąsiedztwo* to opowieść o sąsiadach oddzielonych mostem na Wiśle: dzieciach ze Szkoły Podstawowej nr 37 i dzieciach z Klubu Przewóz w Krakowie. To spojrzenie na różnorodność, która może być pasjonująca, opowieść o wielokulturowości lokalnej i globalnej.

W trakcie projektu w Klubie Przewóz powstał miniklub kulturowy dla dzieci, wprowadzający w tajemnice kultur innych krajów. W Szkole Podstawowej nr 37 została przeprowadzona dyskusja o międzykulturowym potencjale i pięknie różnorodnych zwyczajów panujących w rozmaitych krajach. Doświadczenia uczestników projektu były dokumentowane w formie zdjęć, filmów i prac plastycznych umieszczonych na wspólnym blogu.

O uczestnikach projektu:

Uczestnikami projektu były dzieci z okolicy osiedla Przewóz-Rybitwy oraz ze Szkoły Podstawowej nr 37 w Krakowie. Wśród uczniów szkolnych znalazły się dzieci o różnym doświadczeniu migracyjnym i edukacyjnym.

Inicjatorce projektu:

Barbara Maderak-Królik – animatorka kultury zainteresowana zagadnieniem wielokulturowości w kontekście kultury i historii Bałkanów. Uczestniczka organizowanego przez British Council projektu MURAL (Mutual Understanding, Respect and Learning), w którego ramach opracowała miniprojekt skierowany do dzieci w wieku szkolnym. Współpracuje z Klubem Przewóz – filią Centrum Kultury Podgórze.

Joanna Wołek – nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 37 w Krakowie. Uczy języka angielskiego, języka polskiego jako obcego, posiada uprawnienia do nauczania języka hiszpańskiego. Pracuje w środowisku wielokulturowym, ucząc dzieci polskie, romskie i ukraińskie. Uczestniczka organizowanego przez British Council projektu MURAL (Mutual Understanding, Respect and Learning).

Projekt *Pocztówki z dobrego sąsiedztwa*

O idei dobrego sąsiedztwa w projekcie:

Dobre sąsiedztwo to uczenie się tworzenia dobrych relacji z ludźmi wokół nas – kolegami i koleżankami ze szkoły, mieszkańcami z tej samej lub pobliskiej miejscowości, ale też z innych województw czy sąsiadujących krajów.

Współcześnie aż 83% dziesięciolatków w Polsce posiada swój własny telefon komórkowy. Pamiętając, że smartfon łączy nas z ludźmi, którzy są daleko, a oddala od tych, którzy są blisko, szczególnie dbamy o tworzenie i umacnianie ciepłych relacji sąsiedzkich – bliższych i dalszych.

O przebiegu projektu:

Projekt *Pocztówki z dobrego sąsiedztwa* to współdziałanie nieznaną sobie wcześniej dwóch grup młodych mieszkańców Koszyc i Nowego Sącza. W trakcie projektu grupa koszycka stworzyła książkę opowiadającą o nich samych, a grupa nowosądecka nakręciła o sobie film. Osobne działania zakończyły się wspólnym finałem projektu: młodzież z Nowego Sącza odwiedziła rówieśników z Koszyc. W trakcie spotkania w koszyckiej szkole muzycznej młodzi twórcy zaprezentowali efekty dotychczasowej pracy, poznając się nawzajem, przedstawiając swoje aspiracje, pasje i miejsca, skąd pochodzą. Książka i film stały się pocztówkami-opowieściami o sąsiadach z Małopolski.

O uczestnikach projektu:

Grupa nowosądecka to znające się z sąsiedztwa dzieci, które teraz – już jako dorastający młodzi ludzie – mieszkają w róż-

nych częściach miasta i uczyć się w różnych szkołach. Udział w projekcie dał im możliwość realizacji własnej produkcji filmowej, dzięki czemu mieli szansę spotkać się ponownie i podjąć wspólne działania.

Młodzież ze Szkoły Muzycznej I stopnia w Koszycach pochodzi z różnych miejscowości i spotyka się jedynie na lekcjach. Uczniowie wielokrotnie zgłaszali nauczycielom, że chcieliby częściej działać razem, wychodząc poza ramy szkolnych klas. Na co dzień brakuje im spotkań towarzyskich, takich jak warsztaty integracyjne, zabawy, wspólne tworzenie bez presji nauki i ćwiczeń.

Zadania do realizacji – stworzenie filmu i książki – były pomysłami młodzieży z obu miejscowości.

Inicjatorki projektu:

Marta Ciesielska – nauczycielka przedmiotów teoretycznych w szkołach muzycznych w Krakowie i w Koszycach. Współpracuje z dziećmi i młodzieżą w wieku od lat ośmiu do dwudziestu. Obok działań w szkołach zajmuje się neurodydaktyką, od trzech lat współpracuje z organizatorami Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego Neurodydaktyki w Katowicach. Publikowała w czasopismach „Sygnał. Magazyn Wychowawcy” i „Szkoła. Miesięcznik Dyrektora”.

Dorota Wołoszczuk – animatorka z Nowego Sącza, przewodniczka beskidzka. Współpracuje ze szkołami, stowarzyszeniami, fundacjami. Obecnie we współpracy ze Stowarzyszeniem Szersze Horyzonty realizuje projekt Sąddecki Rajcuś. Prowadzi zajęcia edukacyjne na Akademii Żakowskiej w Krakowie.

Projekt *Sąsiedzi dalecy i bliscy...*

O idei dobrego sąsiedztwa w projekcie:

Dobre sąsiedztwo to sąsiedzi dalecy i bliscy, to wszyscy ludzie, których spotykamy każdego dnia. Dobrym sąsiadem jest pani mieszkająca za płotem, pan pracujący w sklepie, pani ucząca w naszej szkole, to także osoby, które mijamy na drodze, wracając ze szkoły lub z pracy. Dalecy sąsiedzi to wszyscy ci, których tu nie ma, ale możemy spotkać się z nimi w sposób zapośredniczony: artyści i ich dzieła, podróżnicy i ich opowieści, wielcy tego świata.

O przebiegu projektu:

Projekt *Sąsiedzi dalecy i bliscy...* to propozycja wędrujących zajęć pozalekcyjnych. Wyszliśmy z dziećmi ze szkoły, z biblioteki, z budynku i wędrowaliśmy, zatrzymując się w okolicznych miejscach na twórcze warsztaty, między innymi:

– „Sąsiedzi bliscy i dalecy... Skąd przychodzimy, kim jesteśmy, dokąd zmierzamy?” – inspiracją do rozmowy o sąsiedztwie i o spotkaniach było życie i twórczość Paula Gauguina;

– „Gwiazdy, planety, czyli sąsiedztwo odległe w literaturze” – inspirowane *Małym Księciem* Antoine’a de Saint-Exupéry’ego spotkania przy ognisku;

– „Fotografia nocą – czy tu ktoś jest? Długie czasy naświetlania” – warsztaty fotograficzne nocą, dla których inspiracją była *Gwiazdista noc* Vincenta van Gogha;

– „Śniadanie na trawie” – pikniki z elementami dramy inspirowanej obrazami malarskimi;

– wyprawy rowerowe po Sądeckczyźnie i towarzyszące im warsztaty relaksacji.

Podsumowaniem wspólnie spędzonych dni było slajdowisko, prezentujące fotografie uczestników projektu. Slajdowisko połączyliśmy z Piknikiem Rodzinnym, zorganizowanym przez Szkołę Podstawową im. Jana Pawła II w Gołkowicach Górnych.

O uczestnikach projektu:

W projekcie uczestniczyły dzieci i młodzież w wieku 11–15 lat, uczniowie szkół podstawowych w Gołkowicach i Barcicach, młodzi ludzie o ogromnej potrzebie tworzenia, poznawania, podróżowania. Projekt był ich pomysłem. Podczas spotkań pozalekcyjnych w szkole wspólnie wybrali działania, miejsca i formy pracy w projekcie.

W trakcie tych spotkań dzieci podzieliły się z nami swoimi uwagami i pragnieniami: „Chcemy spotykać się w plenerze, jeździć na rowerach, spacerować i biegać”, „W szkole siedzimy i w domu też”, „Chciałabym zobaczyć miejsca, w których nie byłam”, „Lubimy nasze spotkania, razem mieliśmy plenery malarskie w okolicy”, „Chcemy odpocząć...”.

Projekt *Sąsiedzi dalecy i bliscy...* był odpowiedzią na wyrażone przez dzieci oczekiwania i potrzeby.

Inicjatorki projektu:

Karolina Biel – bibliotekarka z wykształcenia, zawodu i pasji. Uczestniczka drugiej edycji programu rozwoju edukacji kulturowej w Małopolsce – Synapsy. Prowadzi zajęcia z książką dla dzieci i młodzieży, zajęcia plastyczne, organizuje w bibliotece akcje: Cała Polska Czyta Dzieciom, Noc Bibliotek, podchody literackie, spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki dla dzieci.

Dorota Gurba – nauczycielka. Pracuje z dziećmi i młodzieżą z okolic Starego Sącza. Uczestniczka drugiej edycji programu rozwoju edukacji kulturowej w Małopolsce – Synapsy, inicjatorka lokalnych projektów edukacji kulturowej. Współpracuje z lokalnymi instytucjami: bibliotekami, galeriami, szkołami.

Projekt *Sąsiedztwo – odkrywanie nowych przestrzeni*

O idei dobrego sąsiedztwa w projekcie:

Dobre sąsiedztwo to umiejętność nawiązywania relacji między ludźmi, okazywania empatii i życzliwości, a także zauważanie różnorodności w swoim otoczeniu oraz chęć jej poznawania i chronienia. To przede wszystkim nastawienie na współpracę i wzajemną pomoc przy realizowaniu zarówno drobnych, jak i większych działań oraz wychodzenie naprzeciw różnym wyzwaniom.

O przebiegu projektu:

Projekt *Sąsiedztwo – odkrywanie nowych przestrzeni* to zaproszenie dzieci do wielozmysłowego odkrywania różnych miejsc – tych znanych i tych mniej oczywistych, znajdujących się w bliższym lub dalszym sąsiedztwie. Działania realizowane były na terenie Krakowa i gminy Słomniki.

Projekt zbudowany był z dwóch modułów: wypraw oraz laboratoriów.

W ramach projektu dzieci wzięły udział w dwóch terenowych wyprawach badawczo-poszukiwawczych po sąsiedzkiej okolicy. Wyprawa „PRZECHODKI – sekretne miejsca Krakowa” polegała na odkrywaniu tajemniczych i zaskakujących przejść między różnymi zaułkami Krakowa, wyprawa „OPŁOTKI – tajemne tropy na miedzy” była objazdową wycieczką szlakiem zabytków gminy Słomniki: Prandocin, Ka-

cice, Słomniki i Niedźwiedź oraz Leśna Ścieżka Edukacyjna w Goszczy. Dla uczestników wypraw zostały zorganizowane gry przestrzenne, pomagające eksplorować otoczenie za pomocą zmysłów innych niż wzrok. Wyprawy miały na celu zebranie materiałów na temat naturalnego i kulturowego środowiska sąsiedzkiego. Zebrany materiał badawczy dzieci mogły opracować w ramach laboratoriów, podczas których podzieliły się na „grupy sąsiedzkie” i twórczo zinterpretowały swoje badawcze doświadczenia.

Podsumowaniem projektu były przygotowane przez dzieci prezentacje dokonań „grup sąsiedzkich” w Centrum Sztuki Współczesnej Solvay w Krakowie. Dodatkowo, po realizacji projektu zostały opracowane karty wypraw, które mogą pomagać w eksploracji opisanych obszarów sąsiedzkich.

O uczestnikach projektu:

W projekcie uczestniczyły dzieci w wieku 10–12 lat, mieszkające w dwóch środowiskach: w gminie Słomniki i w Krakowie. Uczestnicy projektu żyją w zróżnicowanych przestrzeniach kulturowo-społecznych, dlatego zostali zaproszeni do wzajemnego eksplorowania tych miejsc – w ten sposób dzieci mogły spojrzeć na krajobraz swojej okolicy oczami młodych ludzi z innego miejsca.

Inicjatorki projektu:

Marta Krzywda – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej w Kacicach, logopedka, neurologopedka. Współpracuje z Polskim Stowarzyszeniem Animatorów Pedagogiki Celestyna Freineta – Grupa Regionalna Małopolska, prowadzi zajęcia z wykorzystaniem technik Celestyna Freineta: doświadczeń poszukujących, swobodnej ekspresji dziecięcej, swobodnego tekstu.

Aleksandra Rzońca – historyczka sztuki, pedagoga, animatorka kultury i twórczego myślenia, przewodniczka po Krakowie i muzeach, bibliotekarka. W 2011 r. otrzymała stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dziedzinie upowszechniania kultury. Od wielu lat działa czynnie w kilku stowarzyszeniach, m.in. w Polskim Stowarzyszeniu Animatorów Pedagogiki Celestyna Freineta, Stowarzyszeniu Szersze Horyzonty, Polskim Towarzystwie Ewangelickim, Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich.

Projekt *Tropieciele różnicy* – interdyscyplinarny projekt edukacji kulturowej

Inicjatorki projektu:

O idei dobrego sąsiedztwa w projekcie:

Dobre sąsiedztwo to wspólna przestrzeń do wymiany myśli i doświadczeń, do odkrywania różnorodnych zasobów kultury w środowiskach lokalnych, do zawarcia nowych znajomości i współpracy między dziećmi i dorosłymi.

O przebiegu projektu:

Tropieciele różnicy – interdyscyplinarny projekt edukacji kulturowej to projekt edukacji w działaniu na temat różnorodności poglądów, perspektyw i doświadczeń w środowisku lokalnym.

Projekt składał się z pięciu etapów:

- „Warsztaty badacza kultury”, w których trakcie dzieci zapoznały się z narzędziami oraz etyką pracy badacza, a także otrzymały projektowe dzienniki badawcze;
- „Topografia – odkrywamy historię”, czyli badania terenowe i tworzenie mapy sąsiedztwa;
- „Jak pokazać wyniki badań?”, czyli warsztaty projektowania prezentacji badań terenowych i tworzenia scenariusza filmu animowanego inspirowanego zdobytymi materiałami;
- „Sąsiedzi – historie równoległe”, czyli spotkania twórcze – praca z filmem animowanym;
- „Sprawny organizator”, czyli warsztaty aranżacji przestrzeni wystawienniczej, pokazującej efekty pracy filmowej i badawczej oraz uwzględniającej potrzeby osób z niepełnościami.

Projekt zwieńczyła poprowadzona przez dzieci debata o dobrym sąsiedztwie oraz interaktywna wystawa prac.

O uczestnikach projektu:

Uczestnikami projektu były dzieci w wieku 8–15 lat z dwóch placówek: Klubu Kultury Przegorzały oraz Wolnej Szkoły Waldorfskiej im. Rudolfa Steinera w Krakowie. Dzieci od początku do końca decydowały o treści projektu: o tym, co i w jaki sposób chcą badać, jaki obraz sąsiedztwa chcą pokazać i o tym, jakie sąsiedzkie doświadczenia są dla nich ważne.

Katarzyna Agopsowicz – animatorka kultury, absolwentka specjalności film animowany na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Współpracowała z wieloma twórcami filmów animowanych, m.in. z Jerzym Kucią, Edytą Turczanik, Tomaszem Siwińskim. Od pięciu lat w Klubie Kultury Przegorzały w Krakowie prowadzi pracownię multimedialną dla dzieci i młodzieży „Piksel”.

Grażyna Skalniak – nauczycielka sztuki, animatorka kultury. Uczy malarstwa, rysunku, historii sztuki. Pracuje w Wolnej Szkole Waldorfskiej im. Rudolfa Steinera w Krakowie i Centrum Kultury Podgórze. Twórczyni projektu *Sztuka Dialogu*, skierowanego do dzieci i młodzieży – uczestników zajęć artystycznych wybranych placówek w Krakowie i Paryżu. W ramach projektu uczestnicy zrealizowali cykl prac związanych z tradycjami narodowymi, wartościami europejskimi i wydarzeniami o charakterze lokalnym.

O Laboratorium „Dobre sąsiedztwo”

Od kilku lat w Małopolskim Instytucie Kultury w Krakowie inicjujemy i realizujemy działania edukacyjno-kulturowe. Projektujemy je w oparciu o refleksje wynikające z naszych doświadczeń z realizacji programu Bardzo Młoda Kultura, a także uważnego wsłuchiwania się w światowe trendy edukacji kulturowej (między innymi ruchy demokratyzujące edukację i kulturę, pedagogika w nurcie emancypacyjnym, zwrot kulturowy w edukacji itp.).

W naszych działaniach skupiamy się na eksperymentalnych formach współpracy nauczycielek i nauczycieli, animatorów i animatorów, edukatorek i edukatorów kulturowych, a także uczestniczek i uczestników ich działań: dzieci i młodzieży. Zależy nam na tym, by wszyscy uczestniczący w procesach edukacyjnych i kulturowych mieli możliwość wypowiedzenia się w sprawach dla nich ważnych i żeby ich głosy zostały usłyszane.

W 2019 roku wieloosobowy zespół Laboratorium „Dobre sąsiedztwo”, działający w różnych środowiskach lokalnych w Małopolsce, przez trzy miesiące badał pojęcie dobrego sąsiedztwa oraz zagadnienia partycypacji dziecięcej. Celem pracy laboratoryjnej była konfrontacja różnych poglądów, wymiana doświadczeń i pobudzenie do refleksji, a w kolejnym etapie projektu – podjęcie współpracy z dziećmi i młodzieżą i wspólna realizacja dobrosąsiedzkich inicjatyw. W efekcie powstało pięć lokalnych przedsięwzięć społeczno-kulturowych tworzonych przez duety nauczycielsko-animatorów oraz dzieci i młodzieży. Przygotowanie i przeprowadzenie Laboratorium było możliwe dzięki zaangażowaniu, wiedzy i pasji wniesionych przez zespół osób o różnorodnych perspektywach i doświadczeniach.

A stylized illustration of a river scene. In the foreground, a pink house with a dark roof sits on a bank. A small red boat with two oars is in the water. A white swan and a blue bird are also visible. The background features green hills, trees, and a blue sky. The overall style is flat and colorful.

Podziękowania

Dziękujemy wszystkim uczestniczkom Laboratorium i inicjatorcom projektów dobrosąsiedzkich oraz współrealizującym projekty dzieciom, młodzieży, opiekunkom i opiekunom – za zaangażowanie, otwartość, wymianę myśli i doświadczeń, pasję i chęć zmieniania świata na lepsze.

Prace Laboratorium „Dobre sąsiedztwo” wsparli merytorycznie:

Svetlana Baranova – animatorka i edukatorka pochodząca z Syberii. Studiowała stosunki międzynarodowe na uniwersytecie w Omsku, ale swoje życie połączyła z edukacją. Ukończyła staż w Departamencie Edukacji i Kultury przy Radzie Europy, odbyła studia uzupełniające poświęcone edukacji pozaformalnej na Uniwersytecie Jagiellońskim, prowadziła własne kursy językowe. Obecnie na UJ koordynuje i promuje programy międzynarodowe.

Sebastian Bożek – artysta, animator i edukator artystyczny, absolwent Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w latach 2015–2018 student studiów doktoranckich na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Od października 2019 roku pracuje jako asystent w pracowni rysunku w Instytucie Malarstwa i Edukacji Artystycznej (Wydział Sztuki) na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Olga Chromik – animatorka kultury w Domu Kultury w Kętach. Prowadzi Klub Brzdąca dla dzieci w wieku od dwóch do czterech lat oraz koordynuje działania lokalnego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Od 13 lat jest instruktorką Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. Pracowała w Centrum Paca 40 na warszawskim Grochowie, realizując międzypokoleniowy projekt *Wspólna opowieść wokół Grochowa*, w trakcie którego młodzież i seniorzy wspólnie tworzyli filmowe zapisy wspomnień o dzielnicy.

Serdecznie dziękujemy!

